

Бочан І.О.

*д.е.н., професор, ректор,
Львівський інститут економіки і туризму*

Bochan Igor

Lviv Institute of Economics and Tourism

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9690-4308>

Скрипко Т.О.

*д.е.н., доцент,
професор кафедри менеджменту і комерційної діяльності,
Львівський інститут економіки і туризму*

Skrypko Tetyana

Lviv Institute of Economics and Tourism

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7905-5677>

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ СФЕРИ ПОСЛУГ

IMPROVING THE EFFICIENCY OF SMALL SERVICE'S ENTERPRISES

Анотація. Розглянуто заходи щодо поліпшення бізнес-клімату, дерегуляції в малому бізнесі і тенденції у сфері гостинності України. Онлайн-інструменти двосторонньої взаємодії «держава – бізнес» сприяють створенню рівних умов для підприємств. Сектор малого бізнесу має висхідний тренд за обсягами доходу та чисельністю зайнятих, у сфері тимчасового розміщення та організації харчування працює близько половини зайнятих, що реалізують більше третини обсягу продукції і послуг. Однак понад чверть підприємств готельно-ресторанних послуг працюють збитково. Аналогічна ситуація, за даними статистики, спостерігається у Львівській області. Доведено, що необхідно вдосконалювати механізми підтримки МСП, інституційну інфраструктуру, моніторити реалізацію державних та регіональних програм, розширювати бізнес-послуги.

Ключові слова: малий бізнес, мале і середнє підприємництво (МСП), сфера послуг, тимчасове розміщення й організація харчування, індустрія гостинності, регулювання, державна підтримка, інфраструктура підприємництва

Постановка проблеми. Один із ключових резервів реалізації економічного потен-

ціалу України полягає у зміцненні малого бізнесу щодо протидії нестабільним умовам господарювання. Через вразливість до бізнес-ризиків, системних недоліків державної та регіональної політики, багатьох інших чинників помітне його відставання порівняно із Західною Європою.

Проте можемо констатувати багаторічний сталий позитивний поступ пом'якшення адміністративного навантаження на малий бізнес та впровадження діджиталізації. Зокрема, для стимулювання підприємницької активності, збільшення конкурентоспроможності малих та середніх підприємств (МСП) сформовано відповідну інфраструктуру (офіс розвитку SMEDO як дорадчий орган при Міністерстві економічного розвитку і торгівлі України тощо) [3; 4; 10]. З метою приведення політики щодо МСП у відповідність до міжнародних стандартів ухвалюються урядові документи [9]. Сучасними аналітичними інструментами регуляторної сфери в режимі on-line є, зокрема, платформа регулювання PRO в межах проекту «FORBIZ» та Ініціативи ЄС «EU4Business» [16; 18], незалежна установа Офіс ефективного

регулювання (BRDO) [15]. «FORBIZ» розпочав пілотний проект із нарощування потенціалу в Чернігівській області [18].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням покращення бізнес-клімату присвячені праці науковців та інституцій відповідної сфери діяльності [11–13]. Проблеми малого підприємництва розглядаються як у теоретичному, так і у прикладному аспектах на макро-, мезо- і мікрорівнях [4]. На виконання вимог Угоди про асоціацію між Україною та Європейським союзом [8] покращуються умови для підприємницької діяльності для всіх суб'єктів господарювання, а надто – МСП. Поглиблене співробітництво має покращити адміністративну структуру та нормативно-правову базу та повинно ґрунтуватися на політиці ЄС. Із цією метою передбачено впровадження стратегій розвитку МСП, що ґрунтуються на принципах Європейської хартії малих підприємств [17], та проведення моніторингу процесу імплементації шляхом щорічного звітування та діалогу. Також відбувається обмін інформацією та передовим досвідом із питань нормативно-правових методів, механізмів підтримки нових технологій, кластерного розвитку та доступу до фінансових ресурсів. Задекларовано розширення комунікацій між приватними підприємствами України та ЄС, між цими підприємствами й органами влади України та ЄС [8].

Нормативно-правова підтримка дрібно-го бізнесу включає регуляторні документи, зокрема, Акт малого бізнесу (Small Business Act), що є основою економічної політики ЄС та США [6].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. За даними Держстатслужби, упродовж 2017–2018 років планувалося удосконалити моніторинг МСП, доповнивши облік такими показниками, як коефіцієнт новостворених підприємств, коефіцієнт закриття підприємств, коефіцієнт плинності підприємств, експортна діяльність МСП [11]. Проте цього не відбулося, по середніх підприємствах відсутні дані, які є по малих.

Мета статті. Вивчення заходів із поліпшення бізнес-клімату, дерегуляції в малому

бізнесі та конкретних тенденцій, які сприяють економічному зростанню у сфері гостинності України.

Виклад основного матеріалу. З 2018 р. підприємства за розмірами поділяються на мікро-, малі, середні і великі. Згідно з новою інтерпретацією, малі підприємства – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, які відповідають щонайменше двом критеріям: середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб; балансова вартість активів – до 4 мільйонів євро; чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) – до 8 мільйонів євро [5].

Визнання ролі малих підприємств в економіці засвідчено 10 принципами Small Business Act, що спрямовані на покращення правового та адміністративного середовища для потреб МСП:

1) створити середовище, в якому підприємці та сімейні підприємства можуть процвітати;

2) гарантувати, що чесні підприємці, які зіткнулися з банкрутством, швидко отримають другий шанс на початок підприємницької діяльності;

3) розробляти акти державного регулювання відповідно до принципу «Спочатку думай про малих» («Think first small»);

4) зробити органи державної влади сприйнятими до потреб МСП;

5) адаптувати інструменти державної політики до потреб МСП – сприяти участі МСП у державних закупівлях і ширше використовувати можливості державної допомоги для малого та середнього бізнесу;

6) полегшувати доступ МСП до фінансування та забезпечити розвиток законодавства і бізнес-середовища, які сприяють своєчасним комерційним розрахункам;

7) допомагати МСП отримати більшу користь від можливостей єдиного ринку ЄС;

8) сприяти підвищенню кваліфікації в МСП і всіх форм інновацій;

9) надавати можливість МСП перетворити екологічні виклики на бізнес-перспективи;

10) заохочувати і підтримувати МСП щодо отримання вигод із росту ринків [14].

Ці принципи є вкрай важливими для досягнення збалансованої соціально-економічної ситуації, розвитку галузей і ринку праці.

Сектор дрібного бізнесу загалом має висхідний тренд. У 2018 р. на обліку було 339 374 МП (95% загальної кількості) проти 322 920 (95,5%) у 2017 р. і 291 154 (95,4%) у 2016 р. [2]. При цьому чисельність зайнятих працівників також була найбільшою у 2017 р: 1658,9 тис. ос., або 28,5% від чисельності працюючих в економіці (табл. 1).

Дослідження сфери послуг доводять високу конкурентність цього сектору економіки як у світі, так і в Україні: інвестують міжнародні мережеві компанії, розвиваються категорії закладів, розраховані на різні сегменти споживачів тощо. Більшу частку індустрії гостинності становлять МП, що забезпечують доволі високий рівень доходу. У сфері тимчасового розміщення й організації харчування працює 45,7% всіх залучених у сектор малого бізнесу, а реалізують 35,5% продукції та послуг [2].

За даними табл. 2, кількість підприємств індустрії гостинності стабільно зростає (якщо не брати до уваги АР Крим та частини тимчасово окупованих територій).

Чисельність працівників індустрії гостинності також постійно зростає: у 2016 р.– 42,7 тис. ос., у 2017 р.– 42,8 тис. ос., у 2018 р.– 45,1 тис. ос., це можна побачити по доходах від реалізації товарів, робіт і послуг (табл. 3) [2].

Особлива вразливість дрібного бізнесу до негативного впливу середовища змушує власників використовувати легальні і подекуди нелегальні способи захисту. Попри тенденцію збільшення прибуткових засобів тимчасового розміщення й організації харчування (табл. 4), понад чверть підприємств не попадають у цей кластер [2].

Рівень рентабельності діяльності МСП загалом становить 7–8%, а операційна діяльність готелів є збитковою (табл. 5).

Дослідження тенденцій розвитку суб'єктів малого підприємництва у Львівській

Таблиця 1

Динаміка залучених трудових ресурсів в Україні

Рік	В МП від усіх працюючих в економіці		В МП у галузі тимчасового розміщення	
	Частка, %	К-сть осіб	Частка, %	К-сть осіб
2012	26,7	2051277	47,9	65534
2013	27,1	2010688	46,3	61407
2014	26,8	1686870	45,5	46215
2015	26,8	1576436	47,6	41793
2016	27,4	1591693	47,3	42702
2017	28,5	1658941	46,1	42791
2018	27,5	1640997	45,7	45152

Джерело: побудовано авторами на основі [2]

Таблиця 2

Кількість підприємств індустрії гостинності у 2012–2018 рр.

Рік	Тимчасове розміщення й організація харчування		Тимчасове розміщення		Діяльність готелів і подібн. засобів тимчас. розміщення	
	од.	% підпр-в галузі	од.	% підпр-в галузі	од.	% підпр-в галузі
2012	9042	95,2	1933	90,5	1016	85,9
2013	9665	95,7	2245	92,4	1240	89,3
2014*	7593	96,3	1668	93,4	971	90,3
2015	7453	96,8	1671	94,3	982	91,5
2016	6300	96,3	1447	93,9	845	90,9
2017	7022	96,4	1625	94,1	948	91,2
2018	7272	96,5	1692	94,4	1011	91,7

* Починаючи від 2014 року дані наведено без урахування результатів діяльності банків, бюджетних установ, тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Таблиця 3

Динаміка доходів від реалізації товарів, робіт і послуг

Показник	Од. вим.	2016	2017	2018
Обсяг виробленої продукції	тис. грн.	3884617,6	4872748,1	5626457,3
	%	100	100	100
У т.ч. а) малими підприємствами	тис. грн.	690054,9	875963,4	1045156,2
Частка МП від загального обсягу	%	17,8	18	18,6
У т.ч. б) середніми підприємствами	тис. грн.	1613257,8	1957363,4	2226972,6
Частка СП від загального обсягу	%	41,5	40,2	39,6
Тимчасове розміщування й організація харчування	тис. грн.	16109,1	22002,5	25079,3
	%	100	100	100
У т.ч. малими підприємствами	тис. грн.	4832,7	6321,5	8896,7
Частка МП від загального обсягу	%	30	28,7	35,5
Частка середніх*	x	x	x	x

* Інформація відсутня

Джерело: побудовано авторами на основі [2]

Таблиця 4

Динаміка прибуткових підприємств (у % до загальної кількості)

Рік	Усього	У т.ч.:		Тимчасове розміщення й організація харчування В цілому	У т.ч.:	
		малі	середні		малі	середні*
2013	65,9	66,0	65,0	59,5	59,7	x
2014	66,3	66,5	62,6	59,5	60,0	x
2015	73,7	73,9	71,1	71,9	72,3	x
2016	73,4	73,3	76,1	71,7	71,9	x
2017	72,8	72,7	76,6	69,5	69,6	x
2018	74,3	74,1	78,2	71,4	71,4	x

* Інформація відсутня

Джерело: побудовано авторами на основі [2]

Таблиця 5

Рівень рентабельності (збитковості) операційної діяльності підприємств у 2012–2018 рр., %

Рік	Всього по економіці		Тимчасове розміщування		Діяльність готелів і подібних засобів тимчас. розміщування	
	Малі п-ва	Середні п-ва	Малі п-ва	Середні п-ва	Малі п-ва	Середні п-ва
2012	4,1	5,0	-5,3	x	-7,9	x
2013	2,2	3,2	-2,7	-6,4	-2,3	-6,2
2014	-17,9	-3,6	-31,4	-56,2	-35,7	-58,3
2015	-4,2	0	-24,8	-36,1	-28,6	-36,6
2016	5,2	6,9	-6,3	-5,3	-8,0	-5,4
2017	6,5	7,3	-4,3	x	-4,2	x
2018	8,3	7,0	-0,4	x	-0,5	x

області свідчить, що за умов зростання обсягів реалізованої продукції (товарів, послуг) також зберігається від'ємний фінансовий результат їхньої діяльності (табл. 6) [1]. Водночас область посідає друге місце разом із Харківщиною за показником кількості МП на 10 тис. осіб наявного населення. При цьому 56% найманих працівників малого бізне-

су створюють 57% обсягу реалізованої продукції (робіт, послуг) [7].

Попри наявність проблемних питань у сфері розвитку підприємницької діяльності, м. Львів характеризується позитивним бізнес-кліматом, зростанням туристичного потоку, розвитком ІТ-сфери та вдосконаленням відповідної інфраструктури [7].

Обсяг реалізованих послуг підприємствами сфери послуг

Показник	Од. вим.	2017 р.	2018 р.	2019 р. (III квартал)
Обсяг послуг в Україні, усього	тис. грн.	181763266,7	216526625,7	236992474,7
З них: частка для населення	%	20,5%	20,8	22,8
У т.ч. обсяг послуг у Львівській обл.	тис. грн.	9515083,8	11230624,5	10249894,1
З них: частка для населення	%	23,6	23,2	20,4
Тимчасове розм. і орг. харч-ня в Україні	тис. грн.	6328045	7203306,8	9457806
З них: частка для населення	%	70,6	69,6	70,1
У т.ч. тимчасове розм. і орг. харч-ня у Львівській обл.	тис. грн.	703812,4	730436,4	761582,8
З них: частка для населення	%	72,9	76,9	77,8
Діяльність готелів і подібних засобів тимч. розм-ня в Україні	тис. грн.	x	x	2521055,7
З них: частка для населення	%	x	x	57,2

Джерело: побудовано авторами на основі [1; 2]

Висновки і пропозиції. Розвиток МСП України є необхідною передумовою для досягнення країною більш високого рівня економічного розвитку. Держава і місцеві органи влади намагаються створити сприятливе середовище, напрацювати зрозумілі та прозорі правила гри на ринку.

Онлайн-інструменти двосторонньої взаємодії «держава – бізнес-спільнота» протягом останніх років піднесли на якісно новий рівень надання консультаційної підтримки щодо ключових питань регуляторної реформи з метою забезпечення рівних умов для підприємств.

Визнаючи суттєвий поступ, ще необхідно працювати над інструментами та механізмами підтримки МСП, інституціональної інфраструктури, ретельно моніторити реалізацію державних і регіональних заходів, продовжувати розроблення бізнес-послуг.

Література:

1. Головне управління статистики у Львівській області : веб-сайт. URL: https://lv.ukrstat.gov.ua/ukr/themes/14/theme_14.php?code=14&pr=1 (дата звернення 29.01.2020).
2. Держкомстат. Національні показники. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 29.01.2020).
3. Львівська міська рада. Центр підтримки підприємництва : веб-сайт. URL: <https://city-adm.lviv.ua/lmr/tsentr-pidtrymky-pidpryemnytstva> (дата звернення 29.01.2020).
4. Поліпшення бізнес-клімату Урядовий портал : веб-сайт URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/ekonomichne-zrostannya/polipshennya-biznes-klimatu> (дата звернення 29.01.2020).
5. Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо удосконалення деяких положень : Закон України від 5 жовтня 2017 р. №2164-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2164-19> (дата звернення 29.01.2020).
6. Про затвердження плану заходів щодо впровадження принципів Акта з питань малого бізнесу для Європи. Розпорядження від 20 жовтня 2010 р. N 2000-р / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2000-2010-%D1%80> (дата звернення 29.01.2020).
7. Про затвердження Програми сприяння розвитку підприємництва у місті Львові на 2017–2019 роки : Ухвала № 1465 від 9 лютого 2017 р. / Львівська міська адміністрація. URL: <https://city-adm.lviv.ua/lmr/business/2900-programa-spriannya-rozvytku-pidpryemnytstva-u-misti-lvovi-na-2017-2019-roky> (дата звернення 29.01.2020).
8. Про ратифікацію угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Закон України від 16 вересня 2014 р. № 1678-VII / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (дата звернення 29.01.2020).
9. Про схвалення Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року. Розпорядження від 24 травня 2017 р. № 504-р / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/504-2017-%D1%80> (дата звернення 29.01.2020).
10. Про утворення Офісу розвитку малого і середнього підприємництва при Міністерстві розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України : Наказ від 16 жовтня 2018 року № 1500 / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=90fbc58c-0662-40a3-b665-885ef48c72dc&title=NakazMinekonomrozvitkuVid16-10-2018-1500-proUtvorenniaOfisuRozvitkuMalogoolSerednogoPidprimnitstvaPriMinisterstviEkonomichnogoRozvitkuITorgivliUkraini> (дата звернення 29.01.2020).
11. Романська О. Аналіз статистичних показників розвитку підприємництва в Україні у 2015 році. *Національна платформа малого та середнього бізнесу* : веб-сайт. URL: <https://platforma-msb.org/analiz-statystichnyh-pokaznykiv-rozvytku-pidpryemnytstva-v-ukrayini-u-2015-rotsi/> (дата звернення 29.01.2020).
12. Сиваненко Г. Бізнес-клімат як передумова інноваційного розвитку країни. *Вісник Київського Національного торговельно-економічного університету*. 2012. № 6. С. 26–34.
13. Скрипка Т.О. Парадигма розвитку і економічної безпеки малого і середнього підприємництва в системі національної конкурентно-спроможності : монографія. Львів : Ліга-Прес, 2014. 392 с.

14. Тест малого підприємництва (М-Тест) : посібник з використання / Розробник Д.В. Ляпін. Київ : Центр комерційного права, 2015. 62 с.
15. BRDO : веб-сайт. URL: <https://brdo.com.ua/> (дата звернення 29.01.2020).
16. FORBIZ : веб-сайт. URL: <http://forbiz.org.ua/ua/> (дата звернення 29.01.2020).
17. Report from the commission to the Council and the European parliament on the implementation of the European Charter for Small Enterprises / *Commission of the European Communities* : Brussels, 2004. 73p.
18. PRO. Платформа ефективного регулювання : веб-сайт. URL: www.regulation.gov.ua (дата звернення 29.01.2020).

References:

1. Derzhavna sluzhba statystyky ukrajiny, Ekonomichna statystyka. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (accessed 29 January 2020).
2. Gholovne upravlinnja statystyky u Ljvivskij oblasti. Available at: https://lv.ukrstat.gov.ua/ukr/themes/14/theme_14.php?code=14&pr=1 (accessed 29 January 2020).
3. Ljvivska misjka rada. Centr pidtrymky pidpryjemnytva. Available at: <https://city-adm.lviv.ua/lmr/tsentr-pidtrymky-pidpryemnytstva> (accessed 29 January 2020).
4. Polipshennja biznes-klimatu. Urjadovij portal. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/ekonomichne-zrostantnya/polipshennja-biznes-klimatu> (accessed 29 January 2020).
5. Law of Ukraine on Amendments to the Law of Ukraine "On Accounting and Financial Reporting in Ukraine" to improve certain provisions № 2164-VIII. (2017, October 5). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2164-19> (accessed 29 January 2020).
6. Order on approving the action plan to implement the principles of the Small Business Act for Europe N 2000-p. (2010, October 20). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2000-2010-%D1%80> (accessed 29 January 2020).
7. Approval about the approval of the Entrepreneurship Development Program in the city of Lviv for 2017–2019 № 1465 (2017, February 9). Available at: <https://city-adm.lviv.ua/lmr/business/2900-prohrama-spyriannia-rozvytku-pidpryemnytstva-u-misti-lvovi-na-2017-2019-roky> (accessed 29 January 2020).
8. Law of Ukraine on the ratification of the Association Agreement between Ukraine, of the one part, and the European Union, the European Atomic Energy Community, and their Member States, of the other part № 1678-VII. (2014, September 16). Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (accessed 29 January 2020).
9. Order on approval of the Strategy for the development of small and medium enterprises in Ukraine for the period up to 2020 № 504-p (2017, May 24). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/504-2017-%D1%80> (accessed 29 January 2020).
10. Order on the establishment of the Small and Medium Business Development Office at the Ministry of Economy, Trade and Agriculture of Ukraine № 1500 (2018, October 16). Available at: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=90fbc58c-0662-40a3-b665-885ef-48c72dc&title=NakazMinekonomrozkvitku-Vid16-10-2018-1500-proUtvorenniaOfisuRozvitkuMalogoISerednogoPidprimnitstvaPriMinisterstviEkonomichnoRozvitkuITorgivliUkraini> (accessed 29 January 2020).
11. Romanska O. Analiz statystychnykh pokaznykiv rozvytku pidpryjemnytva v Ukraini u 2015 roci.[Analysis of statistical indicators of entrepreneurship development in Ukraine in 2015]. *National Small and Medium Business Platform*. Available at: <https://platforma-msb.org/analiz-statystychnykh-pokaznykiv-rozvytku-pidpryemnytstva-v-ukrayini-u-2015-rotsi/> (accessed 29 January 2020). (in Ukrainian)
12. Syvanenko Gh. (2012) Biznes-klimat jak peredumova innovacijnogho rozvytku krajiny [Business climate as a prerequisite for innovative development of the country]. *Bulletin of the Kiev National University of Trade and Economics*, no 6. pp. 26–34. (in Ukrainian)
13. Skrypko T.O. (2014) Paradyghma rozvytku i ekonomichnoji bezpeky malogho i serednjogho pidpryjemnytva v systemi nacionaljnoji konkurentospromozhnosti [The paradigm of development and economic security of small and medium-sized enterprises in the system of national competitiveness]. Lviv: Liga-Pres. (in Ukrainian)
14. Lyapin D.V. (ed.) (2015) *Test malogho pidpryjemnytva (M-Test)* [Small Business Test (M-Test)], Kyiv: Centr komercijnogho prava. (in Ukrainian)
15. BRDO. Available at: <https://brdo.com.ua/> (accessed 29 January 2020).
16. FORBIZ. Available at: <http://forbiz.org.ua/ua/> (accessed 29 January 2020).
17. Report from the commission to the Council and the European parliament on the implementation of the European Charter for Small Enterprises / *Commission of the European Communities* : Brussels, 2004. 73p.
18. PRO. Effective regulation platform. Available at: www.regulation.gov.ua (accessed 29 January 2020).

Аннотация. Рассмотрены меры по улучшению бизнес-климата, дерегуляции в малом бизнесе и тенденции в сфере гостеприимства Украины. Онлайн-инструменты двустороннего взаимодействия «государство – бизнес» способствуют созданию равных условий для предприятий. Сектор малого бизнеса имеет позитивный тренд по объемам дохода и численности занятых, в сфере временного размещения и организации питания работает около половины занятых, которые реализуют более трети объема продукции и услуг. Однако более четверти предприятий гостинично-ресторанных услуг в Украине работают убыточно. Аналогичная ситуация, по данным статистики, наблюдается во Львовской области. Доказано, что необходимо совершенствовать механизмы поддержки МСП, институциональную инфраструктуру, мониторить реализацию государственных и региональных программ, расширять бизнес-услуги.

Ключевые слова: малый бизнес, малое и среднее предпринимательство (МСП), сфера услуг, временное размещение и организация питания, индустрия гостеприимства, регулирование, государственная поддержка, инфраструктура предпринимательства.

Summary. Measures to improve the business climate, deregulation in small businesses and trends that contribute to economic growth in the hospitality sector of Ukraine are considered. The long-standing steady positive progress of administrative influence on small business and introduction of digitization has been recognized. Online state-business cooperation tools have taken support to ensure a level playing field for business. In order to meet the requirements of the Association Agreement between Ukraine and the European Union, it is envisaged to implement small and medium-sized enterprises (SME) development strategies based on the principles of the European Charter for Small Enterprises. Small business regulatory support includes the Small Business Act to achieve a balanced socio-economic situation, the development of industries and the labor market. The small business sector has an upward trend in terms of income and number of employees. Research in the service sector proves the high competitiveness of this sector: investing international network companies, developing categories of institutions, targeting different segments of consumers, etc. A large proportion of the hospitality industry is small business, which provide a fairly high level of income. Approximately half of it involved in the small business sector are employed in the temporary accommodation and catering, and sold more than a third of products and services. Revenues from the sale of goods and services, the number of businesses and the number of employees in the hospitality industry are steadily increasing, but more than a quart part of hotel and restaurant services are unprofitable in Ukraine (including Lviv region). Despite the problematic issues in the field of business development, Lviv is characterized by a positive business climate, an increase of the tourist flows, the development of the IT sphere and improvement of the relevant infrastructure. Recognizing the significant progress, it is still necessary to work on tools and mechanisms to support SMEs, institutional infrastructure, carefully monitor the implementation of national and regional indicators, and to continue developing services for business.

Keywords: small business, small and medium-sized enterprises (SME), service sector, hospitality industry, regulation, government support, business infrastructure.